

ОБЩЕСТВЕНИТЕ ЛИНИИ НА РАЗДЕЛЕНИЕТО В УКРАИНА

Александар Язич

Увод

През XIV век, по-точно през 1377 година, по-голямата част от днешна Украйна е завладяна от Полша и Литвания (това е и българското наименование на Литва до средата на XX век – бел. прев.). Този период се приема за начален при формирането на специфичните характеристики на украинците¹. През 1667 година територията на днешна Украйна е поделена между Русия и Полша, а когато през 1793 и самата Полша е разделена, най-голямата част от днешна Украйна се пада на Руската империя². От 1772 година и през XIX век крайната западна част на днешна Украйна – Галиция, е управлявана от Хабсбургската монархия, а другата част от нейната територия остава в границите на Руската империя.

През тези исторически периоди възниква разделението на “западни украинци” (заради тяхното продължително взаимодействие с властите на Полша и с Хабсбургите) и “източни украинци” (заради продължителния период, който прекарват в границите на Руската империя)³. Когато Първата световна война и Октомврийската революция унищожават двете империи, Австро-Унгарската и Руската, част от населението на територията на Украйна обявява независимост. През 1917 г. Централната Рада (парламентът – бел. прев.) обявява автономията на Украйна, а през 1918 г., след като болшевиките поемат властта в Петроград, Украинската национална република обявява независимост. След три години конфликти и гражданска война западната част от територията на Украйна е присъединена към Полша, а по-големите – централните и източните области, през 1922 година са присъединени към Съветския съюз под името Украинска съветска социалистическа република. Именно това разделение на изток и запад,

¹ Вж.: Aleksandra J. Efimenko, *Istorija ukrajinskogo naroda*, Institut za političke studije, Beograd, 1999, str. 91-146.

² Вж.: “Background Notes on Countries of the World: Ukraine”, *Bureau of European and Eurasian Affairs*, August 2004, pp. 1-12.

³ Вж.: Peter Rodgers, “understanding Regionalism an the Politics of Identity in Ukraine’s Eastern Borderlands”, *Nationalities Papers*, Vol.34, No. 2, May 2006.

възникнало в резултат на стечението на историческите обстоятелства, днес най-добре отразява разделението на украинското общество на “националистически Запад на украинската езикова територия” и “сепаратистки Изток на руската езикова територия”.

След нахлуването на Германия в Полша западните части на днешна Украйна, които тогава са в състава на Полша, са превзети от Съветския съюз, а след Втората световна война, през 1945 г., този регион официално става част от СССР. През 1954 г. година Никита Хрущов разрешава полуостров Крим, който тогава е съставна част на Руската съветска социалистическа република, да бъде присъединен към Украйна, за да се отбележи тристагодишното единство на Украйна и Русия⁴. Обвинени, че по време на окупацията на тази част от СССР са сътрудничили на германците, на 18 май 1944 г. около 250 хиляди татари са депортирани от Крим в “специални зони” в Узбекистан (през последните десет години в Крим се завръщат около половината)⁵. От 1955 г. до 1964 г., по време на управлението на Никита Хрущов, характеризирано като период на относителна либерализация, украинските комунисти насочват усилията си към реализирането на националните цели. Такава е ситуацията и по време на управлението на Михаил Горбачов. Украйна е една от републиките на СССР до 24 август 1991 г., когато се обявява за независима.

Разделението на днешна Украйна най-добре се вижда в градовете Лвов и Донецк, които са типични представители на общественото разделение в тази източноевропейска страна⁶. Лвов (Львів), който се намира в западна Украйна, е център на украинския национализъм и винаги е бил средище, откъдето тръгват всички обществени движения, насочени към реализацията на украинската независимост. Този район става част от Съветския съюз през 1939 г. Има около 800 хиляди жители. По-голямата част от населението се декларира като “етнически украинци”, говори украински език, част от него изповядва гръцко-католическата вяра. Малка част са православни християни. Когато става дума за икономиката, в този регион е развито производството на превозни средства и на автобуси, на стоки за широко потребление, както и селското стопанство. Приватизацията тук е по-силно изразена в

⁴ *Political Risk Yearbook: Ukraine Country Forecast*, “The Ukraine: Country Conditions: Background”, 2005.

⁵ Вж.: Carina Korostelina, “The Multiethnic State-building Dilemma: National and Ethnic Minorities’ Identities in the Crimea”, *National Identities*, Vol. 5, No. 2, 2003.

⁶ Вж.: Oksana Malanchuk, “Social Identification versus Regionalism in Contemporary Ukraine”, *Nationalities Papers*, Vol. 33, No. 3, September 2005, pp. 347-349.

сравнение с останалите части на Украйна, а самият град Лвов поддържа тесни икономически връзки с Полша.

Донецк се намира в югоизточната част на Украйна, а населението му е над един милион души. Населението, което се декларира като “етнически украинци”, представлява малко мнозинство, но както и голямото руско малцинство и членовете на другите народи, говори руски език. Приблизително половината от населението не проявява интерес към религията. Другата половина е разделена на руски православни християни, украински православни християни, а част от населението изповядва юдаизма. Областта, където се намира Донецк, е 90% урбанизирана, докато средната урбанизация в страната е 67%, а в Лвовска област – 59%. Донецк е център на възгледобивна промишленост, а синдикатите на миньорите имат важно място в опитите на града да получи във функционално отношение максимална независимост от централната власт. Равнището на приватизацията в Донецкия регион е ниско, тъй като тук доминират големите държавни фирми.

Религиозно разделение

Обредната традиция на Украинската гръцко-католическа църква (УГКЦ) е сходна с традицията на православната църква, но УГКЦ признава за върховен водач папата и е обединена с католическата църква в Рим. Украинската гръцко-католическа църква възниква в Брест през 1596 г. Тогава група православни епископи подписват с Ватикана договор, който е политически компромис между източната християнска традиция на украинците и тогавашната политическа реалност, когато по-голямата част от днешна Украйна е част от католическа Полша и Литва. Силното самосъзнание на населението на Галиция за собствените специфични характеристики до голяма степен се базира на особения тип регионална култура, в който основен пункт е Гръцко-католическата църква.

След Втората световна война, през периода от 1946 до 1948 г., Сталин ликвидира УГКЦ, обвинявайки я, че сътрудничи с нацистите. Парохиите на тази църква са присъединени към Руската православна църква (РПЦ). УГКЦ е възстановена през 1989 г. и оттогава играе много важна роля в украинското национално движение и има силни връзки с националистическите политически организации. Връщането на парохиите, които дотогава формално са под надзора на РПЦ, но принадлежат на УГКЦ, започва от 1990 г. През същата година са приети и някои закони, които правят възможно връщането на всички имоти на

УГКЦ, конфискувани в периода 1946 г. – 1949 г. До 2001 г. броят на парохите на УГКЦ достига 3240. В тях служат 1976 свещеници. Тази църква има 78 манастира и 12 теологически образователни институции⁷. Все пак цели 90% от парохите на УГКЦ са концентрирани в областите Львов, Тернопол (Тернопіль) и Ивано-Франковск (Івано-Франківськ). Преценява се, че УГКЦ има между 3 и 5,5 милиона вярващи, т.е. между 6% и 10% от всички жители на Украйна. Между 50% и 75% от гръко-католиците живеят в областта Галиция. Следователно УГКЦ остава преди всичко регионална църква, което означава, че нейната сфера на влияние, респективно на духовен авторитет, се ограничава до областта Галиция.

Днес разногласията между Гръцко-католическата и православните църкви са на втори план в сравнение с размириците по въпросите на православната църква, т.е. размириците между Украинската православна църква, която е под юрисдикцията на московския патриарх (УПЦ – МП), Украинската православна църква, която е под юрисдикцията на Киевската патриаршия (УПЦ-КП) и на Украинската автокефална православна църква (УАПЦ).

УПЦ-МП е най-голямата религиозна организация в Украйна. Има 8950 парохии, 7509 свещеници, 122 манастира и 15 теологически образователни институции. Тя е независима в своите вътрешни работи, но е в сакрално единство с Руската православна църква. От 1991 до 1994 г., по време на мандата на първия президент на независима Украйна Леонид Кравчук, УПЦ-МП е подложена на почти открит натиск от украинските власти. След избора на Леонид Кучма през 1994 г. обаче тази църква стабилизира позициите си на национално равнище. Все пак представата за УПЦ-МП като “чужда” църква, която векове наред е била съставна част от идеологията на различни национални елити на територията на Украйна, се запазва, независимо от мултиетническата структура на нейното свещеничество.

На т.нар. “Общоукраински” църковен събор, т.е. на събора на религиозните лидери, проведен от 14 до 31 октомври 1921 г. в Киев, е основана Украинската автокефална православна църква (УАПЦ) и за неин пръв водач е избран митрополит Лупински⁸. Съборът обявява за нелегитимно поемането на юрисдикцията над Киевския митрополит от страна на Московската патриаршия през XVII век и въвежда украинския език като официален в църковната служба. УАПЦ никога не

⁷ Вж.: John L. Allen Jr., „A brief history of the Greek Catholic Church“, *National Catholic Reporter*, July 13, 2001.

⁸ Вж.: Zenon V. Wasyliv, “Orthodox Church Divisions in Newly Independent Ukraine, 1991-1995”, *East European Quarterly*, XLI, No. 3, September 2007.

е призната от други православни църкви като каноническа, а основанието за утвърждаването на УАПЦ е свързано с желанието да се засили украинският национализъм. Свещениците в Галиция, които желаят да останат православни, но не под юрисдикцията на московския патриарх, са основата, от която възниква УАПЦ. Идеологията на УАПЦ изразява ясното желание да изтъкне различията между нея, католицизма, съветската система, както и от полското и руското културно влияние. Въз основа на това главните свещеници на УАПЦ се опитват да постигнат две цели: да формират независима национална православна вяра с ясни украински характеристики и да запазят православната църква в западна Украйна от бързо разрастване на УГКЦ. Сферата на влияние на УАПЦ е ограничена. Такъв е случаят и с УГКЦ в областта Галиция, където са концентрирани две трети от общо 1000 нейни парохии. Също така, когато става дума за организацията, УАПЦ няма силна вертикална ръководна структура, поради което повечето парохии функционират без координация с другите парохии.

УПЦ-КП е втората по големина православна църква и трета религиозна организация в Украйна с 2781 парохии, 2182 свещеници, 22 манастира и 16 теологически образователни институции. Тази църква прилича на УАПЦ по своята национална и патриотична програма, но за разлика от УАПЦ, УПЦ-КП утвърждава идеята за уния на всички украински църкви, придържащи се към византийската традиция, в една Украинска патриаршия, включвайки в нея и УГКЦ.

Равновесието на силите между УПЦ-МП, УПЦ-КП и УАПЦ има много измерения и се основава на няколко елемента⁹. Първият елемент от него би било разпределението на парохииите. УПЦ-МП има повече парохии от УПЦ-КП и УАПЦ заедно, при това във всички административни области, с изключение на областта Галиция. УАПЦ е най-силна в Галиция, но и тук само в областта Тернопил (Тернопіль) е по-силна от УПЦ-МП и УПЦ-КП. УПЦ-КП е по-широко застъпена географски от УАПЦ. В Галиция УПЦ-КП доминира в областите Львов и Ивано-Франкивс. Застъпена е също и в Западна Украйна във Волинска област, Риванска (Рівненська) област, Черниговска, Виницка, Хмельницька и Житомирска област, но и в Киев и в Киевска област. Вторият елемент от равновесието на силите между православните църкви в Украйна се отнася до броя на членовете им. Много от обикновените вярващи нямат силно чувство за принадлежност към

⁹ Вж.: Alexei D. Krindatch, "Religion in Postsoviet Ukraine as a Factor in Regional, Ethno-Cultural and Political Diversity", *Religion, State & Society*, Vol. 31, No. 1, 2003, pp. 54-60.

която и да е от тези църкви. Повечето от тях виждат себе си преди всичко като членове на православното вероизповедание.

Проблемът, с който се сблъскват днес УПЦ-МП, УПЦ-КП и УАПЦ, е нестабилната лоялност на свещеничеството, както и нерешителността на парохииите. Това е и третият елемент на многоизмерното равновесие на силите между споменатите църкви. Наличието на няколко църковни юрисдикции в една област прави възможно лесното преминаване на свещениците от една църква в друга в зависимост от промяната на обстоятелствата в църквите. Четвъртият елемент от баланса на силите (а той е и най-важен), от който зависят импликациите, отнасящи се до бъдещето на трите църковни организации, е отношението на УПЦ-МП, УПЦ-КП и УАПЦ с другите признати национални православни църкви, Ватикана, УГКЦ, различните политически сили в Украйна, както и с украински секуларни власти на държавно и регионално равнище. От всичките три съществуващи днес православни църкви в Украйна, Екуменическата патриаршия в Константинопол, Римокатолическата църква (РКЦ) и другите признати православни църкви признават като легитимна църква само УПЦ-МП.

Когато пък говорим за отношенията между католическите религиозни организации в Украйна, т.е. между УГКЦ и Римокатолическата църква, може да кажем, че техните отношения характеризират перцепцията на УГКЦ като украинска църква и на Римокатолическата църква като полска църква, независимо от тяхното единство, когато става въпрос за признаване на върховния авторитет на папата. Местните власти в Галиция разглеждат УГКЦ като църква, която дава свой принос за развитието на украинската национална идентичност и култура, докато Римокатолическата църква разглеждат по някакъв начин като “чужда”. Силната административна и чуждестранна подкрепа подпомогна бързото развитие на РКЦ в постсъветска Украйна. През периода 1991-2001 г. локалните религиозни общности на РКЦ се увеличиха почти три пъти. Проблем с недостига на квалифицирани свещеници за новите парохии имат всички религиозни организации в Украйна, но само РКЦ може да го разреши, довеждайки свещеници от чужбина, главно от Полша. От 431 свещеници, колкото има днес РКЦ в Украйна, 260 са от други страни. Освен това, докато УГКЦ е разпространена и концентрирана само в Галиция, парохииите на РКЦ са разпространени по цялата украинска територия. Главните свещеници в йерархията на УГКЦ считат своята църква за общоукраинска “национална църква”, но Ватикана разглежда УГКЦ по-скоро като “етнорегионална” църква, чиито граници и сфера на влияние

са ограничени само до областите, в които доминират членовете на гръко-католическото вероизповедание от украинска националност.

Някои украинци изповядват исляма. Става дума за кримски татари, казански татари и азери. Констатирано е и приемане на исляма от етнически украинци и руснаци, предимно от женски пол. Кримските татари демонстрират тенденция към издигане на исляма като основна точка на своята етническа идентичност. Лидерите на ислямски организации считат, че в Украйна има около два милиона мюсюлмани, като в столицата Киев те са около 40 хиляди. Все пак официалните данни сочат, че в Украйна живеят около 400 хиляди мюсюлмани, между които преобладават кримските татари. Според данните на украинския Държавен комитет по въпросите на религията ислямските общности в тази страна са 416 и тяхната дейност е най-силно изразена в областите Киев, Донецк и Крим. В зависимост от географското положение и от демографската ситуация, от етническите различия и социалните контакти с другите групи ислямът в Украйна може да се раздели на две главни зони: Крим и останалата част на Украйна. Меджлисът (Меджлис Кримськотатарського Народу), който е висшият упълномощен представителен орган на кримските татари, предприема определени стъпки, за да постави въпросите на религията под свой контрол. С този орган взаимодейства Мюфтийството, което формално контролира дейността, свързана с религията на Крим. Освен кримските татари, друга много активна религиозна група са казанските татари. Те имат важно място във всички ислямски общности в Украйна, включително и на Крим, и могат да се считат за едни от ключовите елементи на исляма в другите райони на Украйна. През 1994 г. част от общностите на казанските татари се присъединява към Асоциацията на независимите мюсюлмански общности (АНМО), ръководена от Рашид Брагин. Тази асоциация основава Духовен център на мюсюлманските общности в Украйна, регистриран през януари 1995 г.

Има два различни подхода на органите на властта към структурирането на украинската ислямска територия, представени с две главни действащи лица между украинските мюсюлмани:

1. проект, съответстващ на желанието на държавните органи да наложат един религиозен авторитет за мюсюлманите, който се основава на строгата йерархична координация на локалните общности;

2. неформална организационна структура, която оказва по-широко влияние върху ислямската общност¹⁰.

Първият елемент представлява Духовното управление на украинските мюсюлмани (Духовное Управление мусульман Украин – ДУМУ), ръководено от Ахмад Тамим, а вторият фактор е междурегионалната асоциация Алраид (Всеукраинская Асоциация Общественных Организаций “АЛЪРАИ”). ДУМУ се радва на определена подкрепа на държавните власти, функционирайки като самостоятелен представител на всички мюсюлмани в различните формални органи, какъвто е например Съветът по вероизповеданията. Може да се каже, че държавните власти в Украйна виждат ДУМУ като своя “любима” мюсюлманска организация на държавно равнище. На Крим пък тази роля поема Меджлисът, който основава Духовно управление на кримските мюсюлмани, тъй като ДУМУ тук не успява да разшири своя авторитет. Най-добрият пример за мюсюлманска организация в Украйна, която поддържа връзки с арабските страни, е организацията Алраид. Тя има мрежа от 12 регионални организации с център в Киев. Нейни лидери са предимно араби, а официални спонсори – Отделът за ислямски дела на Държавата Катар, Обществената организация Ал-Еслах и Държавата Бахрейн.

Етническо разделение

Според някои мнения в периода на разпада на Австро-Унгария и на Руската империя от трите източнославянски страни Украйна е имала най-силно формирана етническа идентичност, за разлика от идентичността, която се е утвърдила в Русия и за която съществуват схващания, че се е основавала на принадлежността към империята, а по-късно – към Съветския съюз¹¹. Защитниците на подобно схващане за руската идентичност откриват доказателство във факта, че Руската съветска република по време на съществуването на СССР не е имала нито една републиканска институция, тъй като Русия и СССР са били обединени в една идентичност. Освен това нито една руска дисидентска група не е правила опит да предизвика отделянето на Руската съветска република от СССР, а се е опитвала да повлияе на нейната демократизация. В Украйна “съветската идентичност” е доминирала

¹⁰ Вж.: Alexander Bogomolov and Serge Danylov: “Is There Political Islam in Ukraine”, *Review of International Affairs*, Vol. 2, Issue 4, Summer 2003, pp. 89-106.

¹¹ Вж.: Taras Kuzio, “National Identities and Virtual Foreign Policies among the Eastern Slavs”, *Nationalities Papers*, Vol. 31, No. 4, December 2003.

само в областта на Донецкия басейн (Донбас), при това до началото на 90-те години на миналия век, след което намалява.

Едно от най-големите държавни изследвания, проведени някога в Украйна, през декември 1997 г. показва, че 69% от всички анкетирани се декларират като украинци, 20% – като руснаци, а 6% – и като украинци, и като руснаци¹². В същото изследване на анкетирани е предоставена възможност – ако се чувстват в еднаква степен и украинци, и руснаци, да избират между следните опции: повече украинец, отколкото руснак, еднакво украинец и руснак, повече руснак, отколкото украинец. Вторият въпрос показва, че “средната група”, която се чувства част от двете идентичности (украинската и руската) съставлява около 26,7% от анкетирани. Принадлежността към украинската национална идентичност е най-силно изразена в най-западната част на Украйна, т.е. в Галиция, Волинска област и отчасти в Закарпатска Украйна¹³. След Втората световна война, особено по времето на Никита Хрушчов, в СССР украинската национална идентичност започва да се формира и в по-широки слоеве от населението, които не са униати и живеят в централната част на тази съветска република, а майчиният им език не е руски. Тази идентичност ясно ги диференцира като отделна национална група по отношение на членовете на руската националност. Руското национално малцинство е най-голямото в Украйна. Неговият процент варира в зависимост от големината на наблюдавания регион, но може да се заключи, че в районите на големите градове живеят повече членове на това национално малцинство, отколкото в по-малките градове¹⁴.

Може да се каже, че разделението на националната идентичност на “средната група” се основава на определени, силни регионални и локални идентичности, както и на исторически периоди, през които преминават тези региони и локални области, както и Украйна като цяло. “Средната група” в Украйна не е опозиция на украинските или на руските идеи. Тя представлява няколко различни версии на украинския проект¹⁵:

¹² Вж.: Andrew Wilson, “Elements of a theory of Ukrainian ethno-national identities”, *Nations and Nationalism*, January 202, Vol. 8, Issue 1, p. 31-54, pp. 32-33.

¹³ Вж.: Dr. Dragan Petrovič, *Rusija na početku XXI veka*, Prometej I Institut za političke studije, Novi Sad, 2007, str. 424-427.

¹⁴ Вж.: Lowell W. Barrington and Erik S. Herron, “One Ukraine or Many? Regionalism in Ukraine and Its Political Consequences”, *Nationalities Papers*, Vol. 32, No. 1, March 2004.

¹⁵ Вж.: Andrew Wilson, “Elements of a theory of Ukrainian ethno-national identities”, *Nations and Nationalism*, op. cit., pp. 37-44.

- 15 - Първата идентичност, респективно – версията за “друга Украйна” (възможно е думата “друга” да се преведе и като “втора” – бел. прев.), е *съветска идентичност*. Много елементи на тази идентичност съществуват и сега и на определени равнища представляват определени форми на носталгия за СССР. Освен това част от тази идентичност е наднационална и панкултурна, отразена е в реториката на антинационализма и на приятелството между народите. Съветската идентичност се отнася и до “наследената” съпротива срещу Запада.
- 16 - *Източнославянската идентичност* се основава на мита за еднакъв произход, общите предци, общността на еднакъвата вяра на украинците, руснаците и белорусите.
- 17 - Възможно е от източнославянската идентичност да възникне *днепърски национализъм*, който представлява украински национализъм, основан на киевски, а не на западноукраински традиции.
- 18 - *Киевоцентризмът* се различава от днепърския национализъм, застъпван от групата Украинско национално събрание – Украинските сили за самоотбрана (Українська Національна Асамблея – Українська Націоналістична Самооборона). Тяхната версия на източнославизма се основава на идеята за украинския Киев като главен наследник на оригиналната руска култура. Техните идеи са отразени най-добре в схващането, че мисията за обединение на руските земи не принадлежи на Москва, тъй като в Русия славяните нито в един регион не са доминирали убедително. Белорусите са прекалено малобройни, докато в Украйна славяните са 98% от населението.
- 19 - Що се отнася до силната локална идентичност, може да се каже, че тази част от “средната група” притежава поднационална идентификация, която в голяма степен влияе върху тяхната национална ориентация, но за разлика от цитираните по-горе регионални идентичности, локалните идентичности не съдържат в себе си възможни визии за по-различна Украйна. Става дума за индивиди, които имат силно изразена локална идентичност и се наричат *тутешни*, което в превод означава “онези, които са оттук”¹⁶. Подобна национална идентичност има три или четири типа. В първия тип можем да включим отделни лица, които имат *източноукраинска донбаска идентичност*. Те основават своята

¹⁶ Вж.: Mikola Rjabčuk, *Od Malorusije do Ukrajine*, Biblioteka grada Beograda, Čigoja štampa I Univerzitetska biblioteka “Svetozar Marković”, Beograd, 2003, str. 54-60.

локална идентичност на мита за градски *melting pot*, който разбива спецификата на определените етнически принадлежности и ги обединява в обща трудова култура. Към този тип спада и локалната идентичност, която е характерна за южна Украйна – *черноморската или новоруската идентичност*. Тя се основава на разглеждането на споменатия регион като “Нова Европа” през XIX век, в чиято основа лежи митът за мултиетническата имиграция в “недокоснатата” приморска територия, която е предлагала нови условия на живот, и за свободното усвояване на руския език. Това означава, че в национален смисъл тази група представлява някаква форма на руска подгрупа. Мултиетничността на определена област, географската полуизолираност и митът за историческата изключителност са основните елементи, на които почива типът локална идентичност “*кримски народ*” или по-рядко “*народът на Крим*” (*Кри́мський народ*), но все пак може да се каже, че тази идентичност се основава на доминирането на руското малцинство в тази част на Украйна. Към втората група спадат локални идентичности като: киевчани, волинци и подолци, които представляват подтипове на украинската идентичност като цяло. Третият тип е подобен на втория, но за него е характерно, че на периферията на Украйна, когато става дума за селища, винаги са съществували подгрупи, чието пълно единство с по-широката украинска идентичност е било осуетено от локалните интерпретации на етническата идентичност на тази подгрупа и от интерпретациите, идващи от други части на Украйна. Освен това единството на тези подгрупи с по-широката украинска идентичност се възпрепятства и от интерпретациите на тяхната етническа идентичност от страна на съседните национализми. Най-добър пример за този тип локална идентичност са карпатските русини (русини, карпаторусини, рутени – общо наименование на няколко съвременни етнически групи. Част от тях се самоопределят като руснаци – бел. прев.), които исторически винаги са били раздвоени между чувството за принадлежност към руската, украинската, унгарската и словашката идентичност и идеята, че местното население, част от което са те, представлява отделна, четвърта източнославянска нация. Съществува и група, която се нарича лемки, съставена от украинци или поляци, макар да не липсват и твърдения, че и те спадат към русините. Групата полишчуки или литвини може да бъде считана за украинци или за белоруси.

- Специален случай на силна регионална идентичност е *галицийският национализъм*, който представлява западноукраински национализъм, а своето схващане на украинския национализъм дефинира против останалата част на Украйна. Традиционно тази част на Западна Украйна, която дълго време е под властта на Хабсбургската монархия, вижда себе си като “Пиемонт” на украинското обединение.

Можем да кажем, че етническото разделение е най-силно изразено в Крим. Руското национално малцинство в Крим се опитва да установи тесни връзки с Русия, а на автономията, към която се стремят кримските татари, гледа като на стъпка към присъединяването на Крим към ислямския свят. Сред кримските татари господства мнението, че локална автономия никога няма да им бъде разрешена, ако Крим по някакъв начин стане част от Русия. Кримските татари считат, че имат легитимно право на възстановяване на териториалната автономия, поради което избраха национален конгрес Курултай и национално събрание Мейлис като представителни органи, опитвайки се да бъдат признати за главна национална група в Крим¹⁷. Крим е самостоятелна република в състава на Украйна с официално название Автономна република Крим. Град Севастопол не принадлежи на тази автономна украинска република. Той е управляван пряко от украинското правителство. На Крим живеят около 2,5 милиона жители, от които руснаците са 64%, украинците – 23%, татарите – 10%, белорусите, арменците, гърците, германците, евреите и др. – 3%.

Ситуацията на Крим може да се опише с помощта на четири главни фактора. Първо, налице е проблем с външните афинитети – руснаците са малцинство в Украйна, но са мнозинство на Крим. Второ, ярките етнически идентичности и негативните стереотипи се увеличават през последните десетилетия. Трето, всички по-големи етнически групи в определени периоди се чувстват доминиращи: руснаците – по времето на СССР; украинците – след обявяването на независимостта; кримските татари имат автономия преди депортирането. Може да се каже, че “етническите борби” за доминиращи позиции в Крим се засилват след завръщането на татарите, както и след провъзгласяването на независимостта на Украйна.

Превод от сръбски език (с незначителни съкращения): Стоян Бараков

КРАЯТ – В СЛЕДВАЩИЯ БРОЙ!

¹⁷ Вж.: Karyna Kostelina, “Concepts of national identity and the readiness for conflict behaviour”, *National Identities*, Vol. 10, No. 2, June 2008, pp. 207-223, 210-212.